

Sijoitettu lapsi mullisti elämän

Nina ja Jari Katajavuori ovat erittäin tyytyväisiä päätökseensä ryhtyä sijaisvanhemmiksi, vaikka sijoitetun lapsen saamiseen menikin aikaa. Pienen tytön tulo perheeseen on tuonut paljon iloa mutta myös hämmennystä

Nina ja Jari Katajavuori Helsingistä ovat erittäin tyytyväisiä päätökseensä ryhtyä sijaisvanhemmiksi, vaikka sijoitetun lapsen saamiseen menikin aikaa.

Katajavuoret menivät adoptioneuvontaan vuonna 2005. Haave adoptiovanhemmuudesta vaihtui kuitenkin pian suunnitelmaan ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Sosiaalityöntekijän kertoessa sijaisvanhemmuudesta ensimmäisessä tapaamisessa Katajavuoret kiinnostuivat asiasta heti. Aikaisemmin sijaisvanhemmuus ei ollut heille kovin tuttua.

– Ymmärsimme, että Helsingissäkin on oikeasti paljon lapsia, jotka tarvitsevat uutta kotia! Halusimme auttaa jotain näistä lapsista, Nina kertoo. Tuntui hassulta lähteä hakemaan lasta ulkomailta, kun omassa kaupungissakin on perhettä tarvitsevia lapsia.

Nina ja Jari osallistuivat sijaisvanhemmuutta harkitseville tarkoitettuun Pride-valmennukseen. Valmennus alkoi keväällä 2006. Pride oli Katajavuorten mielestä erittäin tarpeellinen ja hyvin järjestetty.

– Kaikkien, jotka haluavat oman lapsen, pitäisi käydä se valmennus. Siellä pohditaan omaa menneisyyttä, asenteita, kiintymyssuhteita ja muita tärkeitä teemoja, Jari kiittelee.

Katajavuorten kanssa samassa valmennuksessa oli monenlaisia perheitä. Yksi perhe keskeytti prosessin todettuaan, ettei sijaisvanhemmuus sopinut heille.

Vakava paikka

Syksyllä Pride-valmennuksen päätyttyä Katajavuorten perheeseen tarjottiin nelivuotiaista poikaa sijoitukseen. Nina ja Jari kävivät tutustumassa poikaan muutaman kerran. Sitten tutustumisprosessi piti keskeyttää ja pysähdyttiin miettimään vakavasti.

– Muistelimme, miten meille oli painotettu, että lapseen pitää ihastua. Lapsen pitäisi tuntua kuin omalta, että jaksaisimme hoitaa häntä. Ja tämä poika tuntui kerta kerralta vain vieraammalta, Nina harmittelee.

– Alussa ei tullut mitään hurmaantumista, mutta ajattelin, että ehkä se tulee myöhemmin, kertoo Jari, joka olisi ollut valmis vielä jatkamaan pojan kanssa. Yhteisen puntaroinnin jälkeen Nina ja Jari totesivat kuitenkin, että heidän tietonsa ja taitonsa eivät riittäisi traumatisoituneen pojan hoitamiseen. He arvelivat, että sitkeästä yrittämisestä voisi tulla pojalle vain entistä enemmän vahinkoa. Niinpä he ilmoittivat raskain sydämin sijoittajalle, että eivät ottaisi poikaa.

Sosiaalityöntekijän reaktio tilanteessa oli Katajavuorille yllätys.

– Hän sanoi, että on hyvä että kerroimme tämän mielipiteemme. Nyt hän tiesi, että meihin voisi luottaa, Jari muistelee.

Ninan ja Jarin kotona pidettiin vielä palaveri, jossa olivat mukana sosiaalityöntekijä ja psykologi. Sijoituksen peruuntuminen käytiin läpi ja todettiin, että Katajavuorille pyrittäisiin sijoittamaan ensisijaisesti vauva.

Poikakin sai oman sijaisperheen, jossa oli ennestään häntä vanhempi biologinen poika. Tämä perhe on sopinut pojalle erinomaisesti.

Pieni tyttö lastenkodissa

Nina ja Jari olivat käyneet valmennuksen ja jo melkein saaneet sijoitetun lapsenkin. Ajatus, että heistä voisi oikeasti tulla pian jonkun pienen lapsen sijaisvanhemmat, alkoi tulla entistä todellisemmaksi. Nyt oli aika nauttia vielä parisuhteesta, kun perhe saattaisi kasvaa nopeastikin. Nina ja Jari matkustelivat paljon ja nauttivat kahdestaan olemisesta.

Syksyllä 2007 Katajavuoret ilmoittivat uudelleen halukkuudestaan ryhtyä sijaisperheeksi. Silloin toisen sosiaalityöntekijän vastaus taas yllätti:

– Meille sanottiin, että ei näitä vauvoja juuri tule sijoitettaviksi ja nekin vähät sijoitetaan sukulaisperheisiin. Ja samalla sanotaan, että sijaisperheistä on pulaa! Katajavuoret hämmästelevät yhdessä. Heidän mielestään sosiaalityöntekijöiden olisi todella tärkeää suhtautua sijaisvanhemmuudesta kiinnostuneisiin perheisiin kannustavasti ja rohkaisevasti.

Sosiaalityöntekijän vastaus hämmensi perhettä. Nina ja Jari oli valmennettu sijaisvanhemmiksi, heidät oli todettu tehtävään sopiviksi ja yleisesti oli tiedossa, että sijaisperheitä on liian vähän tarjolla. Tämä hämmensi heitä. Samalla he päättivätkin hakeutua uudelleen adoptioneuvontaan.

– Käymme useissa seurakunnan tilaisuuksissa. Eräänä marraskuun sunnuntaina pyysin, että yhdessä rukoilisimme sen puolesta, että perheeseemme tulisi lapsi, Nina kertoo.

Seuraavana aamuna puhelin soi ja sosiaalityöntekijä kertoi tyttövauvasta, joka oli sijaisperhettä vailla. Katajavuoret sanovat, että toiset näkevät asiassa sattuman, mutta heille tämä oli rukousvastaus. Joka tapauksessa tämän lapsen kohdalla asiat tuntuivat lokahtelevan paikalleen yllättävän hyvin. Tytön syntymäpäivänsikin osoittautui sama, kuin Ninan erittäin rakkaan, jo edesmenneen isän syntymäpäivä oli ollut. Kun sosiaalityöntekijä tuli kahden päivän kuluttua kertomaan työstä, tulevat sijaisvanhemmat ihastuivat häneen jo kuulemansa perusteella.

Meni kuitenkin vielä vajaa kuukausi ennen kuin Nina ja Jari pääsivät tapaamaan tyttöä. Sijoittajan, biologisten vanhempien ja muiden yhteistyökumppaneiden palaveriajankohtien sovittelu otti aikansa. Nina ja Jari olisivat luonnollisesti halunneet edetä asiassa mahdollisimman pian, ja odottamisaika tuntui tuskaiselta. Tulisiko elämä mullistumaan kokonaan vai ei?

Toukokuussa 2007 syntynyt tyttö tuli Katajavuorten kotiin viimein jouluaattona seitsemän kuukauden ikäisenä.

Katajavuoret ihmettelevät huostaanottoprosessien hitautta. Nyt lapsi on kuitenkin ollut yhtä kauan perheessä kuin ehti olla laitoksessa, ja on silminnähdyn kiintynyt sijaisvanhempiansa. Siro ja kaunis tyttö on kehittynyt ikäkautensa mukaisesti, eikä hänestä ole löydetty sikiöaikana syntyneitä vaurioita.

Iloa ja tuskaa

Sijoitetun lapsen tulo muutti perheen elämää. Kaikkein suurin muutos on ollut se, että perheeseen tuli vauva – se, että vauva on sijoitettu, ei vaikuta jokapäiväiseen elämään.

– Muutos oli kyllä sen suuntainen kuin olimme odottaneetkin. Eivät kuvitelmamme mitään ruusuisia olleet, mutta ehkä ajankäytön täysi muuttuminen on kuitenkin vähän yllättänyt. Oli tietysti odotettavissakin, että lähteminen ei ole enää yhtä helppoa, Jari sanoo.

– En ollut tajunnut sitä, että lapsen hoitaminen on todellakin täysipäiväistä työtä. Myös se tuli suurena yllätyksenä, että se on näin vaativaa ja hyvin intensiivistä. Olin jotenkin kuvitellut tekeväni joitakin työprojekteja siinä sivussa, Nina naureskelee kuvitelmilleen.

Vaikka lapsi tullessaan perheeseen muuttaa perheen ajankäytön ja sitoo vanhemmat itseensä, lapsi tuo muutakin.

– Lapsen tuoma onnellisuus on ollut positiivinen yllätys, Jari iloitsee.

– En ollut käsittänyt, miten paljon iloa ja riemua lapsi voi tuoda; miten pienistä asioista nauraa käkätämme vatsat kippurassa; millaista hellyyttä ja rakkautta pieni ihminen voi saada aikaan, Nina ihastelee.

Kiintyminen tyttöön aiheutti sekä iloa että tuskaa.

– Olimme etukäteen työstäneet sitä ajatusta, että tyttö on meillä vain lainassa. Silti oli hirveän iso juttu käydä läpi sitä, että uskallammeko rakastua ja kiintyä tähän lapseen. Samalla pohdimme sitä, miten käy, jos lapsi palautetaankin hänen biologisille vanhemmilleen, Nina kertoo.

– Muistan ajatelleeni jonain sellaisena päivänä, kun tytölle ei ollut oikein kelvannut mikään, että mitä jos kuuntelemme kaikki nämä itkut ja hoidamme lasta parhaamme mukaan, ja sitten vaivan palkaksi saamme sen, että parin vuoden kuluttua lapsi otetaan pois. Ja muistan olleeni salaa tyytyväinen, kun biologiset vanhemmat jättivät tulematta tapaamisiin. Senkin muistan, miten sellaisten ajatusten jälkeen hävetti: miten pystyin ajattelemaan näin itsekkäästi, Nina pohdiskelee.

– Toisaalta ei tytöllekään varmasti ole hyväksi, jos häntä aletaan pompotella, jos biologiset vanhemmat joskus kuntoutuvat. Meidän perheeseemmehän hän on kuulunut jo puolet elämästään. Tiedämme kyllä, että emme koskaan voi omistaa tätä lasta. Kiintyminen häneen on todella herättänyt monenlaisia tunteita, Nina ja Jari tuskailevat. Silti he ovat nyt rakastuneet tyttöön täysin ja kohtelevat häntä kaikin puolin kuin omaa lastaan. Tämän lapsen elämään vain kuuluu paljon yhteistyötä eri viranomaisten sekä biologisen suvun kanssa.

– Opimme ajattelemaan niin, että ainakin tänään saamme nauttia tästä lapsesta. Emme tiedä huomista, mutta tänään hän on meillä. Niitä muistoja, jota olemme saaneet hänen kanssaan kokea, ei kukaan voi viedä meiltä pois, Nina kertoo.

– Tyttö ansaitsee täysin sen, että rakastamme häntä kuin omaa lasta. Se heijastuisi kyllä, jos olisimme koko ajan varuillaan, että kuinkahan tässä käy, Jari painottaa.

Tällä hetkellä tytön palauttaminen syntymävanhemmilleen vaikuttaa epätodennäköiseltä. Tytön biologiset vanhemmat ovat tavanneet tyttöä kuluvan vuoden aikana vain muutaman kerran.

Muiden ihmisten suhtautuminen sijoitettuun lapseen vaihtelee. Katajavuorten lähin ystävä- ja sukulaispiiri on hyvin innoissaan lapsesta. Jotkut taas kysyvät ensimmäisenä, mitä tapahtuu jos lapsi otetaan pois. Katajavuoret ovat luulleet, että kenelläkään ei voi olla mitään sitä vastaan, että perheeseen on tullut sijoitettu lapsi. Mielipahakseen he ovat nyt kuulleet, että jotkut eivät soisi lastenkotilapsille omaa kotia – ainakaan heidän luotaan. Toiset taas pitävät Katajavuoria suurina hyväntekijöinä, mikä tuntuu hassulle: itsehan he halusivat saada lapsen.

Ystäväperheistä on ollut suurta apua sijaisvanhemmuuden alkumetreillä.

– Muiden sijaisperheiden kanssa jaetaan niitä etenkin asioita, joita muut eivät voi täysin ymmärtää: uskaltaako lapseen kiintyä, miten toimitaan sosiaalityöntekijöiden kanssa, miten pitäisi suhtautua biologisiin vanhempiin, Nina kertoo.

Uusi lapsi haaveissa

Sijaisvanhemmuuden tärkeimpiä tukipilareita on toimiva parisuhde. Nina ja Jari ovatkin silminnähden hyvin hitsautuneet yhteen. Tässä perheessä nainen osaa keskeyttää puheensa kuullakseen, mitä miehellä on sanottavaa ja mies osaa puhua tunteistaan. Katajavuoret ovat olleet kymmenen vuotta naimisissa, ja uutta voimaa haetaan mm. seurakunnan parisuhdeleireiltä. Katajavuoret ovat käyneet kouluja keskimääräisiä sijaisvanhempia enemmän. Jari on tietotekniikan diplomi-insinööri ja työskentelee Osuuspankkikeskuksessa ohjelmistojen kehittäjänä. Nina on farmasian tohtori ja työskentelee Helsingin yliopistolla farmasian laitoksella pedagogisena yliopistonlehtorina. Hänen työnkuvaansa kuuluu erityisesti farmasian opetuksen kehittäminen. Tällä hetkellä Nina on määräaikaisesta työstään vuorotteluvapaalla.

Sijaisäidiksi ryhtyminen on saanut Ninan niin innostuneeksi lastensuojelusta ja perhehoidosta, että hän pohtii mahdollisuuksiaan suunnata työuraansakin tähän suuntaan, ainakin vapaaehtoistoiminnan muodossa. Katajavuoret ovat hakeneet tytölle hoitopaikkaa tulevasta vuodenvaihteesta alkaen. Tyttö voisi mahdollisesti käydä hoidossa parina päivänä viikossa, jotta tottuu uuteen hoitomuotoon ja Nina voisi opiskella. Toisaalta perheeseen saisi tulla toinenkin sijoitettu lapsi, mutta vanhemmat tietävät, että siihen voi vierähtää aikaa.

Sopimusasiat kunnossa

Yhteistyö Helsingin kaupungin sosiaalitoimen kanssa on toiminut hyvin.

– Me saamme asiallisen korvauksen ja sosiaalityöntekijän saa hyvin kiinni. Käynnistyskorvauskin oli hyvä. Se tosin meni melkein kokonaan rattaisiin, eli suurin osa tarvikkeista on pitänyt hankkia itse. Ajatus tuosta ”starttirahasta” oli kuitenkin kiva, Jari kertoo.

– Meidän sosiaalityöntekijämme on alalla tuore, mutta aivan ihana, Nina kehuu.

Enimmäkseen sosiaalityöntekijän kanssa sovitellaan tytön ja biologisen äidin tapaamisia ja vaihdetaan tytön kuulumisia. Toistaiseksi tarvetta muuhun ei ole juuri ollut. Kerran kaupungilta on ollut päivän verran lastenhoitaja, kun sekä Ninalla että Jarilla oli tärkeä meno. Katajavuoret arvelevat, että kaupungilta voi kuitenkin yleensä olla vaikea saada lastenhoitajaa lakisääteisten vapaapäivien ajaksi.

Katajavuoret ihmettelevät asioiden tärkeysjärjestystä yhteiskunnassa. Heidän mielestään yhteiskunnassa pitäisi enemmän toimia aidosti lapsen edun mukaisesti. Nyt aivan liian usein lapsen etu tullaantuu aikuisten edun sekä kuntien säästötoimien jalkoihin.

Terveiset muille

Katajavuoret kannustavat muitakin perheitä harkitsemaan sijaisvanhemmuutta. Työ on haastavaa ja siinä kohtaa monenlaista, mutta parhaimmillaan oma tuttavapiiri laajenee ja itse pääsee nauttimaan lapsen kanssa elämisestä. Omien kokemustensa perusteella Katajavuoret muistuttavat, että sijoitettavaksi tarjotun lapsen pitäisi tuntua omalta.

– Ei sijaisvanhemmaksi ryhtymistä pidä liikaa pelätä, vaikka tietysti sitä pitää miettiä tarkasti.

Työssä on myös tukiverkostoja, kun vastaan tulee kipeitä asioita. Sijaisvanhemmuus haastaa kasvamaan ihmisenä ja tarkastelemaan omia asenteita, Nina ja Jari sanovat.